

BOSHLANG'ICH SINIF O'QUVCHILARINI TARBIYALASHDA
MAHALLA BILAN O'ZARO HAMKORLIK TIZIMINI RIVOJLANTIRISH
ISTIQBOLLARI

Ergasheva Oyjamol Jaxongirovna

Denov tadbirkorlik va pedagogika instituti

“Boshlang'ich ta'lim metodikasi” kafedrasi o'qituvchisi,

Begaliyeva Parvina,

Lutfulloyeva Bibixonim

“Boshlang'ich ta'lim” yo'nalishi 4-bosqich talabalari

Annotatsiya: *Ushbu maqolada boshlang'ich sinf o'quvchilariga ma'naviy-huquqiy tarbiya berish bosqichlari o'rganildi va bu jaroyondagi yangi metodlar ko'rib chiqildi. Shuningdek, mahallaning ta'lim-tarbiyaviy va ma'naviy-huquqiy sohalarga ta'siri va ahamiyati tahlil qilindi. Mahalla isonning milliy xususiyatlarining shakllanishiga, ta'lim dargohi esa, ilmiy salohiyatni oshirishga va har biri umumiy holda insonni ma'naviy yetuk shaxs maqomiga erishishga xizmat qilishi to'g'risida batafsil yoritilgan.*

Kalit so'zlar: *mahalla, xizmat, tarbiya, tahlil, tarix, ma'naviyat, huquq, oila.*

Аннотация: *В данной статье проводится нравственно-правовое воспитание учащихся начальных классов, были изучены этапы и рассмотрены новые методы в этом процессе. Также из окрестностей проанализировано влияние и значение на образовательную и морально-правовую сферы. Подробно поясняется, что соседство служит формированию национальных особенностей ислама, а образовательный центр служит повышению научного потенциала и в целом достижению статуса духовно зрелого человека.*

Ключевые слова: *соседство, служба, образование, анализ, история, духовность, право, семья.*

Abstract: *This article provides moral and legal education to primary school students stages were studied and new methods in this process were considered. Also of the neighborhood the impact and importance on educational and moral-legal spheres were analyzed. It is explained in detail that the neighborhood serves the formation of the national characteristics of Islam, and the educational center serves to increase the scientific potential and, in general, to reach the status of a spiritually mature person.*

Key words: neighborhood, service, education, analysis, history, spirituality, law, family.

Uzoq yillar davomida o'zbek xalqi ta'lim-tarbiyaga oid boy merosga ega hisoblanadi. Bundan tashqari, avlodlarda insonparvarlik, kamtarlik, mehnatsevarlik, do'stlik, iymon-e'tiqod, mehr-oqibat, odoblilik kabi umuminsoniy fazilatlarni shakllantirishning o'ziga xos tajribasini to'plagan. Tarixdan ma'lumki, ma'naviy-axloqiy fazilatlar hech qachon o'zo-'zidan vujudga kelmaydi, balki ularning kelib chiqishining haqiqiy manbai, ularni keltirib chiqargan sabablar va harakatga keltiradigan kuchlar mavjuddir. Zero, har qanday axloqiyqoidalar muayyan tarixiy zaruriyat natijasiga vujudga keladi va muayyan qonuniyat asosida rivojlanib boradi. Shuni alohida ta'kidlab o'tish kerakki, Sharq mutafakkirlarining ta'lim-tarbiyaga oid qarashlari bu tajribaning shakllanishiga ulkan ta'sir ko'rsatgan.

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Sh.Mirziyoyevning farmoni asosida "Jamiyatda huquqiy ong va huquqiy madaniyatni yuksaltirish tizimini tubdan takomillashtirish to'g'risida" aholi o'rtasida huquqiy madaniyatni shakllantirish bo'yicha huquqiy-ma'rifiy tadbirlarni xalqimiz tarixi, dini, milliy qadriyatlarini o'rgatish bilan uyg'un holda tashkil qilish olib borilmoqda, shuningdek, har bir fuqaroda davlat ramzlari bilan faxrlanish tuyg'ularini shakllantirish orqali mamlakatga daxldorlik, vatanparvarlik hissini kuchaytirish tatbiq qilish jaroyonlari olib borilmoqda. Ma'naviy-huquqiy tarbiya shaxsga nisbatan ma'naviy qadriyatlarni va huquqiy ongni, huquqiy ko'rsatmalarni, qonunga itoatkor xulq-atvor ko'nikmalari va odatlarini shakllantiruvchi uyushgan, bir tizimli, aniq maqsadni ko'zlagan faoliyat yig'indisi hisoblanadi. Tarbiyaviy ishning mustaqil yo'nalishi tarzida huquqiy tarbiya yo'nalishining ajratib qo'yilmasligi o'sib kelayotgan avlodning ayrim qismi huquqiy ongi ahvoliga salbiy ta'sir ko'rsatmay qolmadi. Boshlang'ich sinf o'quvchilarni ma'naviy-axloqiy jihatdan tarbiyalash, ularda sog'lom turmush madaniyatini uzviylik tamoyillari asosida rivojlantirishning mexanizmlarini ishlab chiqish, barkamol avlodni tarbiyalashda ta'lim muassasalari va fuqarolik jamiyati institutlarining roli va ahamiyatini e'tiborga olgan holda oila, mahalla, ta'lim muassasalari va fuqarolik jamiyati institutlari hamkorligini yana-da kuchaytirish muhim ahamiyat kasb etadi.

Jamiyat barqarorligi ko'p jihatdan insonlarning ma'naviy etuklik darajasi va o'zaro hamjihat bo'lib yashashiga bog'liq. Shu jihatdan, oila, mahalla, ta'lim-tarbiyani amalga oshiruvchi jamiyatning asosiy bo'g'ini hisoblanadi. Inson oilada tug'ilib, jismonan ulg'ayib borsa, mahalla uning milliy xususiyatlarini

shakllanishiga, ta'lim dargohi esa, ilmiy salohiyatni oshirishga va har biri umumiy holda insonni ma'naviy etuk shaxs maqomiga erishishiga xizmat qiladi.

Davlatimiz tomonidan oilalar mustahkamligiga va ma'naviy-huquqiy tarbiya olgan yoshlarni shakllantirishga e'tibor berilmoqda va buning uchun ta'sirchan chora-tadbirlar ko'rilmogda. Binobarin oilaviy muhit qanchalik sog'lom, turmush obod bo'lsa, mahalla shunchalik tinch va farovon, jamiyat esa ravnaq topadi. Farzandlar shu uch muhit ta'sirida ulg'ayib, o'zligini anglab boradi. Yoshlar tarbiyasida ota-ona, mahalla faoli va ta'lim muassasalari hamkorligi muhimahamiyatga ega. Yoshlarimizni har tomonlama sog'lom va barkamol etib tarbiyalashda oilaning o'rni beqiyos. Buyuk allomalarimiz farzand tarbiyasida oilaning o'rni va ahamiyati haqida ko'plab asarlar yaratganlar. Abdurauf Fitrat "oila va oila boshqarish tartiblari" deb nomlangan asarining ikkinchi qismini aynan farzand tarbiyasiga bag'ishlagan. Unda oiladagi eng ilg'or vazifa farzand tarbiyasi ekani, xalqning harakat qilishi davlatmand bo'lishi, baxtli bo'lib izzat- hurmat topishi, zaif bo'lib xo'rlikka tushishi, faqirlik jamoasini kiyib, baxtsizlik yukini tortib e'tibordan qolishi, o'zgalarga tobe, qul va asir bo'lishi bolalikdan o'z ota-onalaridan olgan tarbiyalariga bog'liqligi alohida ta'kidlanadi. Farzand oilada jismonan sog'lom, fikran va axloqan tarbiyalanishi, kuchli badan, sog'lom fikr va yaxshi axloq bilan qurollantirilishi lozim. Biz ham ajdodlarimiz qadriyatlariga tayangan holda oila muqaddasligini, butunligini saqlashimiz, farzandlarimizni vatanparvar, insonparvar, yuksak e'tiqodli, odob-axloqli va albatta barkamol etib tarbiyalashga intilishimiz zarur. Boshlang'ich sinf o'quvchilarini tarbiyalashda oilaning bir qancha vazifalari mavjud bo'lib, ular quyidagilardan iborat:

- oilada sog'lom muhitni yaratish, milliy ruh va turmush tarzini hisobga olish, farzandlar uchun ota-ona har tomonlama o'rnak bo'lishi, farzandlarning ota-onasiga, Vatanga muhabbat tuyg'usini shakllantirish, o'zaro bir-birlariga mehribon, g'amxo'r bo'lishini ta'minlash;

oilada huquqiy tarbiyani yaxshilash, oila a'zolarining o'z huquq va burchlarini anglab, yetishlarini va ularga rioya qilishlarini ta'minlash;

- farzandlariga chuqur dunyoviy bilim asoslarini berish, ma'rifatli, ma'naviyatli kishilar bo'lib yetishishlarini ta'minlash;

- shaxslarning ma'naviy barkamol va jismonan sog'lom bo'lishlari uchun iqtisodiy va ijtimoiy muhitni yaratish;

- shaxslarni mustaqil fikrlashga o'rgatish, istiqloq g'oyalari va milliy mafkuraga sadoqat ruhida tarbiyalash;

• farzandlarida mavjud bo'lgan iste'dod kurtaklarini rivojlantirish uchun zarur shart sharoitlarni yaratish;

• o'z farzandlarining o'quv muassasasi, mahalla, davlat va jamiyat oldidagi burchlarini to'laado etishlari uchun oilada mas'uliyatli bo'lish.

Yuqorida aytilgan fikrlardan kelib chiqib, jismonan sog'lom, ma'naviy barkamol avlodni voyaga etkazishda oiladagi tarbiyaning o'rni beqiyos. Chunki xalqimizda "qush uyasida ko'rganini qiladi", degan naql bor. "Hozirda sog'lom avlodni tarbiyalash, voyaga etkazishimiz kerak. Sog'lom kishi deganda faqat jismonan sog'lomlikni emas, balki sharqona axloq-odob va umumbashariy g'oyalar ruhida kamol topgan insonni tushunimiz mumkin. Yoshlarning ta'lim-tarbiyasi haqida gap ketganda, mahallaning roli va ta'siri katta. Bejiz "Mahalla – ham ota, ham ona" deyilmagan. O'zaro mehr-oqibat, ahillik va totuvlik kabi xalqimizga xos urf-odat va an'analar aynan mahalla muhitida rivojlangan. Bular esa yoshlarning ongu tafakkurini shakllantirishda ma'naviy-huquqiy tarbiya berishda muhim ahamiyatga ega. Yoshlarning ta'lim-tarbiyasida mahallaning o'rnini hech narsa bilan tenglashtirib bo'lmaydi. "Ma'lumki, azaldan o'zbek mahallalari chinakam milliy qadriyatlar maskani bo'lib keladi. Xalqimizga xos o'zini-o'zi boshqarish tizimining bu noyob usuli qadim-qadimdan odamlarning nafaqat tilida, balki dilida, butun hayotida chuqur joy egallagani bejiz emas. Ayni paytda mahalla yurtimizda amalga oshirilayotgan "kuchli davlatdan – kuchli jamiyat sari" degan tamoyilning amaliy ifodasi bo'lib, ma'naviy hayotimizni yanada mustahkamlash, yosh avlodimizning ongu tafakkurini zamonaviy asosda shakllantirish borasida muhim ahamiyat kasbetmoqda".

Xulosa o'rnida aytish mumkinki, har qaysi ota-ona, mahalla, murabbiy har bir bola timsolida, avvalo shaxsni ko'rishi zarur. Farzand tarbiyasiga ana shu oddiy talabdan kelib chiqib yondashsak maqsadga muvofiq bo'lar edi. Maqsadimiz, insonni ma'naviy-huquqiy asoslarini tarbiyalash ekan, mahalla ta'lim muassasasi hamkorligini yana-da rivojlantirish ushbu institutlar, jamoatchilik vakillari, fuqarolik jamiyatining boshqa institutlari faolligini mustahkamlash muhim ahamiyatga ega hisoblanadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. Jamiyatda huquqiy ong va huquqiy madaniyatni yuksaltirish tizimini tubdan takomillashtirish to'g'risida <https://lex.uz/ru/docs/-4149765>

2. O. Ergasheva, N. Abdiyeva, "Bola tarbiyasida milliy ma'naviy va axloqiy qadriyatlarning roli". Yangi O'zbekistonda pedagogika fanini inovatsion

rivojlantirish istiqbollari:nazariya va amaliyot mavzusidagi ilmiy-amaliy konferensiya materiallari. 2021-yil 6-oktabr

3.Ergasheva O.J. Milliy aksiologiya va undan boshlang`ich ta`lim tizimida foydalanish imkoniyatlari. EURASIAN JOURNAL OF AKADEMIC RESEARCH.Volume 3 Issue 2, Part2 February 2023. www.in-academy.uz.

